

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Martina Němcová

František Josef Studnička a Americký klub dam

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 41 (1996), No. 6, 331--332

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/137602>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1996

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

- [28] JIRÁK, Z., POLLERT, E., TRÍSKA, A., VRATISLAV, S.: *Phys. Stat. Sol. (a)* 102 (1987), K61.
- [29] BESKROVNYJ, A. I., DLOUHÁ, M., JIRÁK, Z., VRATISLAV, S., POLLERT, E.: *Physica C* 166 (1990), 79.
- [30] BESKROVNYJ, A. I., DLOUHÁ, M., JIRÁK, Z., VRATISLAV, S.: *Physica C* 171 (1990).
- [31] HEWAT, A. W.: *Neutron News* 1 (1990), 28–32.
- [32] HOHLWEIN, D.: *Proceedings of the International School of Crystallography (20th course), Materials and Crystallographic Aspects of High Tc Superconductivity*, (1993) p. 106–122.
- [33] VRATISLAV, S., DLOUHÁ, M., KALVODA, L., ŽIDEK, A., CHUDĚJOVÁ, E.: *Metallurgical Journal* 43 (1988), 730.
- [34] VRATISLAV, S., DLOUHÁ, M., JERÁBEK, J., KALVODA, L.: *Kovové materiály* 22 (1984), 733.
- [35] VRATISLAV, S., DLOUHÁ, M., KALVODA, L., MAREK, J.: *Kovové materiály* 27 (1989), 152.
- [36] DLOUHÁ, M., KALVODA, L., VRATISLAV, S., ČECH, B.: *Kovové materiály* 29 (1990), 289.

František Josef Studnička a Americký klub dam

Martina Němcová, Praha

František Josef Studnička byl prvním profesorem matematiky s českým vyučovacím jazykem na pražské univerzitě. Narodil se roku 1836 v Janově u Soběslavi. Po studiu na gymnáziu v Jindřichově Hradci (maturita 1857) a na filozofické fakultě vídeňské univerzity (doktorát 1861) působil krátce jako soukromý učitel v Miskowitz (dnešní Myslkovice, asi 2 km od Janova). Od roku 1862 byl suplujícím profesorem matematiky a fyziky na vyšším německém gymnáziu v Českých Budějovicích. V roce 1864 požádal o místo asistenta na Polytechnickém ústavu království českého. Nastoupil jako honorovaný docent vyšší matematiky a analyticky

mechaniky k prof. Gustavu Skřivanovi (1831–1866); po jeho smrti byl jmenován řádným profesorem.

V roce 1871 změnil František Josef Studnička své působiště. Byl jmenován řádným profesorem matematiky pražské univerzity. Po rozdělení univerzity přešel na její českou část. Tam byl až do své smrti v roce 1903 jediným řádným profesorem matematiky; více než třicet let tak ovlivňoval výuku matematiky na české univerzitě. Velký vliv měl rovněž na přípravu a výchovu středoškolských profesorů.

František Josef Studnička byl jedním z našich nejvýznamnějších popularizátorů

Mgr. MARTINA NĚMCOVÁ (1971) je doktorandkou v Matematickém ústavu Karlovy univerzity, Sokolovská 83, 186 00 Praha 8.

přírodních věd druhé poloviny 19. století. Patřil ke generaci přírodovědců a matematiků, která završila obrozené tendence české vědy. Psal popularizační články z matematiky, fyziky, astronomie, meteorologie a historie matematiky a přírodních věd. Usiloval o povznesení české vědecké práce v matematice i v přírodních vědách. Napomáhal rozvoji vzdělávání mládeže i žen. Vědecky pracoval zejména v teorii determinantů (více než 50 prací). Je autorem vysokoškolských i středoškolských učebnic matematiky a třídílné učebnice *Všeobecný zeměpis*.

Profesor Studnička byl členem řady významných spolků, společností a organizací. Zasloužil se o rozvoj Jednoty českých matematiků (od roku 1869 byl jejím protektorem), o vznik *Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky* (v letech 1872–81 byl jeho prvním výkonným redaktorem). Přispěl k rozvoji Svatoboru, Národního muzea a Matice české. Byl členem Královské české společnosti nauk (od r. 1871), České akademie (od r. 1891) a několika zahraničních vědeckých společností a akademií. O životě a díle F. J. Studničky viz [1].

Velmi málo známá je Studničkova činnost v Americkém klubu dam, který vznikl v roce 1865 z popudu Vojty Náprstka (1826–1894), českého mecenáše kultury, vědy a umění. Klub usiloval o vzdělanost českých žen, podporoval dobročinné akce, pečoval o zdokonalení výchovy dětí apod. (viz [2–4]).

Studnička přišel v roce 1864 z Českých Budějovic do Prahy jako známý popularizátor přírodních věd, zejména astronomie. Prostřednictvím svého mladšího bratra Aloise (1842–1927), který byl blízkým spolupracovníkem Vojty Náprstka, byl brzy uveden do společnosti české inteligence, která se scházela v Náprstkově

domě *U Halánků* na Betlémském náměstí (dnes Náprstkovo muzeum). Studnička zde vyprávěl o svých vzdělávacích přednáškách z astronomie, které konal ve školním roce 1863/64 v Českých Budějovicích.¹⁾ Vojta Náprstek Studničku vyzval, aby podobné přednášky pořádal i v Praze. Navrhl Karolině Světlé (1830–1899), aby informovala své přítelkyně a pozvala je na Studničkovy přednášky.

Dne 15. ledna 1865 se sešlo asi 30 českých žen na první astronomické přednášce. Tak byl položen základ přednáškových cyklů v Náprstkově knihovně v domě *U Halánků*. V průběhu zimy proslavil F. J. Studnička dalších pět astronomických přednášek.

Na jaře 1865 se Náprstkovi podařilo zajistit přednášky i z jiných oborů. Později se konaly přednášky z medicíny, psychologie, chemie, fyziky, geologie, botaniky, zoologie, ekonomie, práva, filozofie, náboženství, historie umění a literatury. Tyto vzdělávací přednášky pro ženy vedli přední čeští profesori, spisovatelé a umělci. Od šedesátých do devadesátých let minulého století v Americkém klubu dam přednášeli např. A. Bráf, P. Durdík, J. Goll, A. Heyduk, O. Hostinský, F. Kavan, J. Kořenský, E. Krásnohorská, T. G. Masaryk, P. Mužák, V. Náprstek, T. Nováková, S. Podlipská, G. Preissová, J. E. Purkyně, F. L. Rieger, J. V. Sládek, K. Světlá, K. Tieftrunk, M. Tyrš, J. Vrchlický a J. Zeyer. Přednášky, výstavy a výlety Amerického klubu dam popisuje V. Neff v románu *Čiřařské fialky* (druhý díl známé pentalogie).

F. J. Studnička aktivně působil v Americkém klubu dam do poloviny 70. let.

¹⁾ Výnos z těchto veřejných přednášek byl věnován ve prospěch tkalců a textilních dělníků.